

Ochrona jerzyka

Fot. Adam Tarłowski

Fot. Mariusz Grzeniewski

Fot. Mateusz Matysiak
www.mateuszmatysiak.pl

O gatunku

Jerzyk *Apus apus* zaliczany jest do najlepszych lotników wśród krajowych ptaków. Swoim lotem i sylwetką bardzo przypomina jaskółki. Jest jednak zdecydowanie większy i w przeciwieństwie do nich, jednolicie czarno ubarwiony. Jedynie na jego podgardlu znajduje się jasna plama, zwykle niewidoczna u latających ptaków. Ptaki młode, w odróżnieniu od rodziców, mają jasne czoło i zakończenia piór. Jerzyk prowadzi prawie wyłącznie napowietrzny tryb życia. Na ziemi nie siada nigdy. W locie zdobywa pokarm, pije wodę, odpoczywa, śpi a nawet kopuluje. Jego nogi są małe i zupełnie nie przystosowane do chodzenia, za to bardzo dobrze służą do czepiania się pionowych powierzchni. Głos jerzyka to ostre, przenikliwe wołanie brzmiące jak „sriii”, które w mieście zostaje wzmocnione przez wysokie budynki, wśród których często lata.

Jerzyk jest ptakiem wędrownym - w Polsce można go spotkać od maja do sierpnia, zaś zimę spędza w południowej Afryce. Często jednak można zobaczyć jerzyki jeszcze we wrześniu, a wyjątkowo nawet w październiku.

Środowisko

W przestworzach jerzyk spędza większość swojego życia. W Polsce gniazduje prawie wyłącznie w osiedlach ludzkich. Gniazda zakłada w budynkach, najczęściej wysokich, w stropodachach, szczelinach ścian oraz w skrzynkach lęgowych.

Pokarm

Jerzyk odżywia się wyłącznie małymi owadami i pajęczkami chwytanymi w locie. Jego miejscem łowów są najczęściej parki i skupiska drzew, nad którymi lata wiele owadów. Nad zbiornikami wodnymi pojawia się głównie w chłodniejsze dni, gdzie równie chętnie poluje oraz pije wodę.

Fot. Marcin Karetta

Rozród

Podstawowymi miejscami, w których jerzyki znajdują dogodne warunki do założenia gniazda i wychowania piskląt są wysokie budowle. Mogą to być zarówno domy mieszkalne, jak również budowle przemysłowe, kominy, wieże kościelne itp. Ulubionym miejscem gnieźdzenia się jerzyka są stropodachy. Chętnie zajmuje wszelkie nisze pod dachówkami, za rynnami czy pod blachą, a także szczeliny powstałe w budowlach z wielkiej płyty. Gniazduje kolonijnie, wyprowadzając jeden lęg w roku. Gniazdo to niewielka miseczka składająca się ze zbieranych w locie źdźbeł traw, liści i piór, które posklejane są śliną. W czerwcu jerzyk składa 2-3 białe jaja, z których po 18-25 dniach wysiadania przez oboje rodziców wykluwają się pisklęta. Po 40-50 dniach karmienia młode jerzyki opuszczają gniazdo i stają się natychmiast samodzielne.

Zagrożenia

W związku z rozwojem nowoczesnego budownictwa pozbawionego jakichkolwiek zakamarków oraz termoizolacją budynków, jerzykowi zaczyna brakować miejsc do gniazdowania. W trakcie prac termo-modernizacyjnych zatykane są wszelkie szczeliny w ścianach a otwory prowadzące do stropodachów są zamykane kratkami. Wiąże się to, między innymi, z przekonaniem, iż ptaki zanieczyszczają elewacje budynków, co w przypadku jerzyka jest poglądem błędnym. Działania te pozbawiają ptaki miejsc lęgowych, które są corocznie zajmowane przez te same pary. Często zdarza się, że remonty związane z termoizolacją budynków wykonywane są w pełni okresu lęgowego ptaków, co stwarza dodatkowe zagrożenia. Rusztowania pokryte siatką czy folią uniemożliwiają ptakom swobodny dołot do gniazd. Zatykając otwory prowadzące do stropodachów i wszelkie inne szczeliny robotnicy na ogół nie zdają sobie sprawy, że w środku mogą znajdować się ptaki. W takich przypadkach jerzyki giną z wycieńczenia i głodu. Często w otwory wkładane są plastikowe (śliskie) rurki, uniemożliwiające ptakom dostanie się do stropodachu.

Prawo i ochrona

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dziennik Ustaw R.P. Nr 220 z 2004 r., poz. 2237) jerzyk, podobnie jak większość innych żyjących w naszym kraju ptaków, jest gatunkiem podlegającym ścisłej ochronie. Także przepisy dotyczące ochrony środowiska - patrz np. art. 75 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 129 z 2006 r., poz. 902, z późniejszymi zmianami) - nakazują dbałość o ochronę przyrody - której jerzyk i inne ptaki są istotną częścią. Przy okazji ochrony jerzyka możemy zabezpieczyć miejsca lęgowe innych gatunków, np. wróbla, kawek, szpaków, nietoperzy czy nawet pustulek, płomykówki i pójdziek.

Chcąc pomóc jerzykom, których z roku na rok jest coraz mniej, postarajmy się spełnić kilka kluczowych warunków:

- Pamiętajmy, że nie wolno prowadzić prac budowlanych, także tynkarskich, w otoczeniu zajętych przez ptaki gniazd znajdujących się w budynkach w okresie lęgowym, czyli od początku marca do końca sierpnia. Dotyczy to nie tylko jerzyków lecz także innych chronionych prawem gatunków (np. wróbla, kawek, jaskółki i gołębi miejskich). Niszczenie gniazd tych gatunków, jak również płoszenie ptaków, zagrożone jest karą grzywny lub aresztu - patrz art. 127 pkt. 2 lit. e ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92 z 2004 r., poz. 880, z późniejszymi zmianami).
- Przed przystąpieniem do remontu elewacji należy sprawdzić czy nie gnieźdzą się tam ptaki, najlepiej zrobić to już w sezonie lęgowym na rok przed planowanymi pracami.
- Nie zatykajmy otworów do stropodachów, które są jedyną drogą do gniazd.
- Plastikowe rurki wkładane do otworów zastąpmy ceramicznymi, które umożliwią wejście do stropodachów.
- W elementach, które zasłaniają dotychczasowe miejsca gnieźdzenia się jerzyków wytnijmy otwór o wymiarach 6,5x3,5 cm (nie zmienia to ogólnego wyglądu elewacji, za to pozwoli ptakom swobodnie przystępować do lęgów).
- W ramach rekompensaty za utracone miejsca gniazdowania rozwińmy skrzynki lęgowe specjalnie skonstruowane dla jerzyków, tam gdzie wcześniej gnieździły się te ptaki.
- Zgłoś do Polskiej Kartoteki Przyrodniczej TP „Bocian” (<http://kartoteka.bocian.org.pl>) znane Ci kolonie lęgowe jerzyków, pozwoli to nam objąć je skuteczniejszą ochroną!

Fot. Marcin Karetta

Fot. Mateusz Matysiak
www.mateuszmatysiak.pl

Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”

ul. Jagiello 10, 08-110 Siedlce, tel./fax (025) 632 77 78, e-mail: biuro@bocian.org.pl, www.bocian.org.pl

Oddział Warszawski TP „Bocian” ul. Radomska 22 lokal 32, 02-323 Warszawa, tel./fax: (022) 822 54 22 e-mail: warszawa@bocian.org.pl

Miasto Stołeczne
Warszawa

Dzielnica
Bielany

Dzielnica
Ursynów

Dzielnica
Ursus

Dzielnica
Mokotów

Towarzystwo Opieki
nad Zwierzętami

Ogólnopolskie Towarzystwo
Ochrony Ptaków

Stołeczne Towarzystwo
Ochrony Ptaków